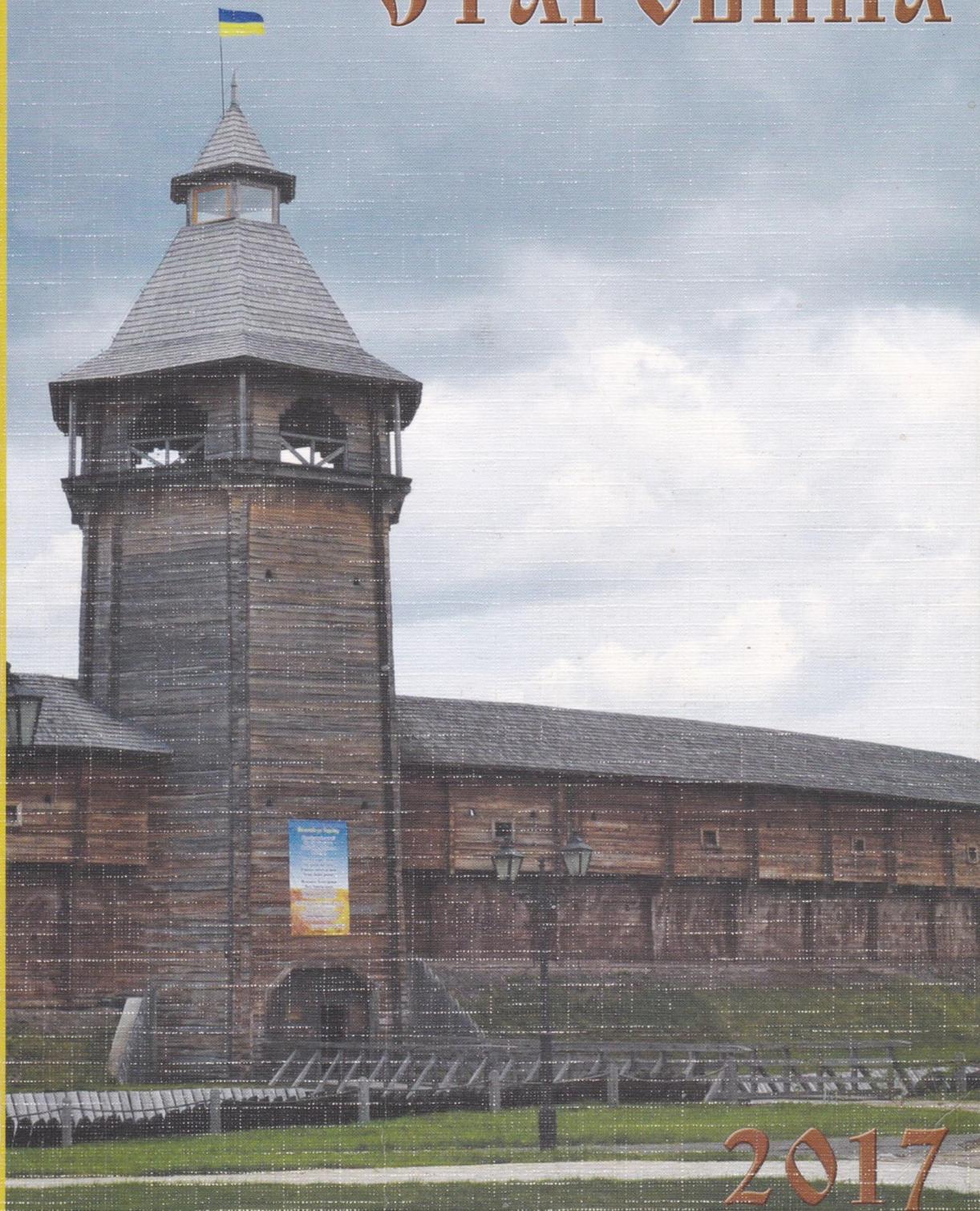

БАТУРИНСЬКА СТАРОВИНА

2017

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК
«ГЕТЬМАНСЬКА СТОЛИЦЯ»

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. Т.Г. Шевченка

ЦЕНТР ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА
Національної академії наук України і Українського товариства охорони
пам'яток історії та культури

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

БАТУРИНСЬКА СТАРОВИНА

збірник наукових праць

Випуск 6 (10)

Н І Ж И Н

ПП Лисенко М.М.

2017

УДК 94(477.51)

Редакційна колегія

Н.Б. Реброва (головний редактор), О.Б. Коваленко (заступник головного редактора),
Л.Г. Кіяшко (відповідальний секретар), Г.В. Боряк, В.О. Дятлов, С.Ю. Зозуля,
О.О. Маврін, В.І. Мезенцев, О.П. Ресент, Н.А. Саєнко, О.М. Титова

Рекомендовано до друку

Вченою радою Національного історико-культурного заповідника
«Гетьманська столиця» (протокол № 5 від 22 листопада 2017 р.)
Вченою радою Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК
(протокол № 10 від 16 листопада 2017 р.)

Збірник підготовлено у межах виконання держбюджетної теми
«Батурин: гетьманська столиця доби раннього модерну»
(номер державної реєстрації 0116U004615)

*На обкладинці розміщено світліну із зображенням відновлених укріплень
Цитаделі Батуринської фортеці*

24. *Татищев Ю.В.* Черниговские архивы. – Х.: Типо-литография «Печатное дело» кн. К.Н. Гагарина, 1901. – 33 с.
25. Універсали Івана Мазепи (1687–1709) – К.; Львів: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 2002. – 781 с.
26. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657–1687). – К.; Львів, 2004. – 1087 с.
27. Центральний державний історичний архів України у м. Києві, ф. 57, оп. 1, спр. 6, 1898 арк.
28. Центральний державний історичний архів України у м. Києві, ф. 57, оп. 1, спр. 14, 948 арк.
29. *Lustracya Dóbr króla JMci w województwach trzech: Podolskiem, Braclawskiein, Kijowskiem leżących // Źródła Dziejowe. T. 5. Lustracye królewsczyzn ziem Ruskich Wołynia, Podola i Ukrainy z pierwszej połowy XVII wieku / wyd. A. Jabłonowski. – Warszawa: Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1877. – S. 1–226.*

Kondratiev I. Land grantings of the «ukrainian» castles of the northern left bank by hetman I. Samoilovych to the descendants of the service gentry

The article examines the practices of land granting of the castles of the Northern Left-Bank Ukraine to the service gentry descendants by Hetman I. Samoilovych.

Key words: *I. Samoilovych, hetman, universals, land grantings, service gentry, Cossack elder.*

Кондратьев И. Земельные пожалования гетмана И. Самойловича потомкам служебной шляхты «украинных» замков Северного Левобережья

В статье рассмотрена практика пожалования гетманом И. Самойловичем земельных наделов потомкам служебной шляхты замков Северного Левобережья.

Ключевые слова: *И. Самойлович, гетман, универсалы, земельные пожалования, служебная шляхта, козацкая старшина.*

Надійшло до редакції: 15.11.2017 р.

УДК 94(477)(612)«17»

Каріна Солдатова

МЕЦЕНАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ГЕТЬМАНА ІВАНА САМОЙЛОВИЧА

У статті досліджується вклад гетьмана І. Самойловича у розбудову церков на Лівобережжі. Розглянуто подальшу долю фундації гетьмана.

Ключові слова: *меценат, благодійність, церква, монастир.*

Благодійність була і залишається однією із найвищих проявів гуманності. До цієї справи долучалося багато визначних діячів доби Гетьманщини, які не жалкували свої особисті кошти на розвиток культури, будівництво церков, відкриття навчальних закладів. Серед них був і визначний гетьман України Іван Самойлович, котрий обстоював об'єднання українських земель під єдиною булавою та безпосередньо пов'язаний з історією нашого міста, адже Батурин був його резиденцією упродовж 15 років. Увійшов він у історію і як меценат, що дбав про розбудову церков на Лівобережній Україні.

Загалом до питання благодійництва гетьманів та козацької старшини зверталися дослідники другої половини ХІХ – початку ХХІ ст.: архієпископ Філарет (Д.Г. Гумі-

левський) [1, с. 9–20], В.Л. Модзалевський [2, с. 80], О.П. Оглоблин [3, с. 464], С.О. Павленко [4, с. 43], В.В. Вечерський, [5, с. 592], А.В. Попружна, [6, с. 171], О.Б. Коваленко [7, с. 102–105] й інші. Наразі у працях недостатньо досліджений вклад гетьмана І. Самойловича у розвиток церковного будівництва у другій половині XVII ст.

Насамперед гетьман допомагав монастирям, які знаходилися неподалік Батурина. Так, на початку свого гетьманування він опікувався Густинським Свято-Троїцьким монастирем. Заснував обитель на Прилучинні у 1600 р. ієромонах Іосаф. З часом монастир розбудувався і вже у 1614 р. там освятили дерев'яний Троїцький храм. Однак монастир спіткало страшне лихо: 28 листопада 1671 р. сталася пожежа. Згоріла велика кількість монастирських будівель, а з ними і головний храм. Але монастир не зник, адже про його збереження попіклувався особисто гетьман І. Самойлович. У 1674 р. він виділяє значні кошти для будівництва Троїцького храму [8, с. 643]. Заклали нову церкву 8 червня того ж року. Будівництво було здійснене дуже швидко, і вже 23 травня 1675 р. відбулося освячення собору чернігівським архієпископом Лазарем Барановичем. Про цю подію згадував у липні 1676 р. І. Самойлович: «Как мы были в прошлом году, в праздник святых Живоначальных Троицы, по обещанию нашему, в Густинском монастыре, я с места моего из Батурина с генеральною старшиною войсковою и с некоторыми полковниками, при мне будучи, а преосвященный отец архиепископ с престола своего архиепископского из Чернигова» [9, с. 668]. Храм збудували кам'яним, п'ятибанним, хрестоподібним у плані. Споруда ззовні була прикрашена пілястрами й іконами, всередині розміщувався чотириярусний іконостас, прикрашений різьбою та позолотою. Як пам'ять про добродійність гетьмана, його портрет розмістили всередині собору на стіні. Зобразили «критора» з молитовно складеними долонями, а поряд – родинний герб Самойловичів. На жаль, до нашого часу портрет гетьмана в оригіналі не зберігся, адже був знищений в роки атеїзму в другій половині XX ст. Проте, сам собор зберігся донині без значних перебудов [10, с. 1].

Окремо в цей період почала існувати обитель у Глухові. Заснувала жіночий Спасо-Преображенський монастир у 1670 р. в колишньому дворі польського магната О. Пісочинського вдова військового товариша Марка Кимбари – Агафія, що підтверджує універсал гетьмана Д. Ігнатовича. Для будівництва головного мурованого храму спочатку особисті кошти надав І. Самойлович: «нача здати муром цервов сию за отпущение грехов своих, вельможной пани Марии малжонки, и потомков своих». Зведення собору розпочалося у 1686 р. і продовжилося за наступного гетьмана – І. Мазепи, який надав 10 тис. золотих на завершення будівництва [11, с. 59–60]. Дослідник В. Пуцко вважає, що храм був подібний до Миколаївського собору Батуринського Микола-Крупицького монастиря. В 1688 р. обитель приєднали до відомства Вознесенського Печерського монастиря у Києві, де ігуменею була Марія Магдалина Мазепина – мати гетьмана. На жаль, в 1784 р. у Глухові сталася страшна пожежа, яка пошкодила багато будівель, серед яких – і Успенську церкву, яку невдовзі за наказом імператриці Катерини II розібрали на цеглу. На місці цієї споруди пізніше встановили капличку з хрестом [12, с. 91–92].

Ще одна визначна православна обитель знаходилася неподалік Батурина – біля с. Рихли Коропської сотні. В 1666 р. її заснували на кошти чернігівського полковника Дем'яна Ігнатовича та його брата – Василя. У часи настоятельства Серафіона

(бл. 1677 р.) гетьман І. Самойлович збудував у монастирі дерев'яну надбрамну церкву на честь свого небесного покровителя – св. Іоанна Предтечі [13, с. 24]. За однією з легенд, саме в цьому монастирі гетьман отримав зцілення, адже мав хворобу очей про яку потім згадував І. Мазепа у 1693 р. московському посланцеві Вініусові: «Гетман бывший Иван Самойлов частию таких же враждебных клевет и лживих наветов оболган и пострадал; хотя де мы будучи тога в уряде воинском ... били челом точно о единой от гетьманства отставки, для его суворости и что очми плохо видел». Однак у монастирі в 1754 р. стається страшна пожежа, всі дерев'яні будівлі вигоріли, а з ними і Самойловичова церква. У пізніші часи монастир відбудували за кошти бригадирів Федора Каченовського та Петра Чижевського. Всі новозбудовані будівлі вже були муровані. У 1767 р. відбудували і надбрамну церкву Іоанна Предтечі. Вона увінчувала головний вхід до монастиря з півночі [14, с. 66]. За дослідженнями В. Вечерського, споруда була тридільною, триярусною та триповерховою. У першому ярусі знаходилася арка для проїзду, в другому – тридільна безбанна церква загального типу. Третім ярусом споруди був восьмигранний верх дзвіниці, на якому розміщувалася ярусна баня. Церкву збудували у стилі пізнього бароко. Споруда до нашого часу не збереглася – була знищена у 1930 р. [15, с. 60].

Допомагав І. Самойлович і монастирям Полтавщини, адже саме на початку своєї кар'єри, у 60-х роках XVII ст., будучи сотником Веприцьким, він мешкав зі своєю родиною у Гадяцькому полку. Так, у 1670 р., обіймаючи посаду генерального судді протягом 1669–1672 років, І. Самойлович надав кошти на відновлення надбрамної дерев'яної Різдяно-Богородицької церкви у Красногорському Гадяцькому монастирі – найстарішій обителі Полтавщини, яку заснували два монахи-відлюдники у середині XV ст. Також за його сприяння, вже як гетьмана, у 1685–1687 роках цей монастир обнесли земляним валом висотою 6 аршин (близько 4 м). На жаль, до нашого часу монастир не зберігся [16, с. 912–913].

Також І. Самойлович виділяв значні кошти на розбудову Спасо-Преображенського Мгарського Лубенського монастиря, який розкинувся на правому березі р. Сули, що на Полтавщині. Обитель заснував у 1624 р. видатний церковний діяч, поборник православної віри Ісаєя Копинський на кошти Раїни Вишневецької. Розвивався монастир і у гетьманську добу. Починаючи від Б. Хмельницького всі гетьмани дбали про добробут цієї обителі. В 1654 р., як вказується у літописі Самійла Величка, відбулося освячення головного храму обителі – собору Святого Преображення Господнього. Проте він був дерев'яним. Тому вирішили збудувати більш краший храм – вже кам'яний. І в цій справі допоміг гетьман. Він із 1682 р. листувався з ігуменом монастиря – Віктором Русиновичем – про побудову нової церкви. Будівництво розпочалося у 1684 р. на кошти І. Самойловича [17, с. 40]. Автором проекту виступив Йоганн-Баптист Зауер з Вільна, якого до Гетьманщини запросив чернігівський архієпископ Лазар Баранович. Цей зодчий створював неповторні шедеври у стилі бароко. Зразком собору в Мгарському монастирі послугував побудований незадовго до цього Й.-Б. Зауером собор Троїцького монастиря в Чернігові [18, с. 251]. І на цей взірць, як зазначає Г. Логвин, йому вказав безпосередньо гетьман. Під час відвідування Лубен у 1682 р. І. Самойлович, оглядаючи місце для нового собору, сказав, що споруда розмірів чернігівського храму буде «за повеликую махину» до мгарського місця. Відтак гетьман на-

дав точні розміри нового собору: довжина 57 ліктів, ширина 37 ліктів, висота 63 лікті (1 лікоть – близько 59 см). Ці габарити собору ідеально вписалися у ландшафт місцевості [19, с. 394]. Як зазначено у Синодику монастиря, дерев'яний храм розібрали і заклали біля нього новий 23 квітня, на день св. Георгія. Особисто гетьман не зміг прибути на урочистості, вирішивши, що для монастиря буде «затруднительным содержать килко (декілька) тысяч людей военных по гонору рейментарскому», тому замість нього приїхав його син Семен – стародубський полковник.

Допомагав у будівництві Й.-Б. Зауеру Мартин Томашевський та, як вказується у Мгарському літописі, ще 25 майстрів. Після смерті Й.-Б. Зауера роботу закінчив майстер Афанасій Пирятинський. У середині храм прикрасили іконостасом роботи сницаря Степана Мутяниці. Будівництво храму завершилося лише в 1692 р. Величний собор був первісно семибанним: п'ять бань увінчували центральне дев'ятидільне ядро, а дві бані увінчували вежі. Між вежами на західному фасаді знаходився невеликий вхідний притвор, який первісно мав фасад у вигляді трипрогонової арки. Над бічними навами влаштовувалися хори. Загалом собор був тринавовий, хрестовокупольний із гранчастою апсидою. На жаль, храм спіткала трагічна доля – він вигорів разом з іншими будівлями обителі в 1736 р. І вже для його відбудови кошти надав генерал-фельдмаршал, принц Гессен-Гомбурзький Людвиг Дант, який на той час перебував у Лубнах. У ХХ ст. собор зазнав значних руйнувань [20, с. 280]. Однак нині церковна споруда відреставрована.

Не обминув увагою гетьман також Полтавський Хрестоздвиженський монастир. Заснували його ченці в 1650 р. на р. Полтавці, на північний схід від Полтавської фортеці. Спершу всі монастирські споруди були дерев'яними. Проте, як вказував дослідник Д. Грановський, у 1680-х роках коштом І. Самойловича розпочато будівництво Хрестоздвиженського кам'яного собору, зразком для якого був Спасо-Преображенський собор Мгарського монастиря. Після усунення гетьмана від влади, його будівництвом опікувалися його наступник Іван Мазепа та полтавський полковник Іван Іскра. З огляду на це, дану споруду сучасники зараховували до Мазепиних фундацій. Після Полтавської битви будівництвом собору опікувався полтавський полковник Василь Васильович Кочубей. Собор освятили лише у 1756 р. До нашого часу храм зберігся в первісних обрисах [21, с. 159].

Можемо припустити, що І. Самойлович сприяв і будівництву кам'яного собору Живоначальної Трійці в Батурині. У джерелах не зафіксовано точної дати початку будівництва храму. Проте вже у березні 1673 р. в царській грамоті до гетьмана І. Самойловича згадується про церковні книги та різні матеріали, які мали використати для собору: «велели к тебе гетману Ивану Самойловичю послать три пушки медные ... да и в церковь Живоначальные Троицы книги, о которых тот же протопоп на писме объявил, и железо белое и золото и серебро, с Симеоном протопопом послано же; и пожаловав нашим царского величества жалованьем посланцов твоих, велели их отпустить к тебе гетману не задержав» [22, с. 213]. У 1676 р. згадується про присягу козаків із сердюцького полку П. Дорошенка на вірність царю у батуринському соборі: «на чем и присягу перед святыми Христовыми евангелием в соборной церкви святых Живоначальные Троицы в Батурине, при бытии старшины нашей генеральной, и при голове московских стрелцов ... при мне будущем учинили» [23, с. 680].

Також у 1678 р. в храмі відбувалося богослужіння у зв'язку з царськими пожалуваннями для гетьманових синів Григорія та Семена, які привіз для них Семен Алмазов: «И гетман в государев жалованье, в фрезее, и с ним генеральная старшина и полковники пошли в соборную церковь Живоначальныя Троицы, и за многолетное здоровье великого государя, его царского величества молебствовали, и после молебного пения слушали обедни. Молебствовал и обедню служил сербской Пароеней митрополит, что был на Москве у архангельского Иоакима епискупа дьяконом» [24, с. 740]. За матеріалами Бендерської комісії, на облаштування головного храму Батурина І. Мазепа виділив на 20 тис. золотих. У ході досліджень Міжнародної україно-канадської археологічної експедиції протягом 2006–2008 років удалося встановити, що це була одна з найбільших церков козацької держави довжиною 38,7 м і шириною 24,1 м. Собор був тринавовий, триапсидний, двохстовпний. До західної частини примикав напівциркульний притвор [25, с. 114]. Вірогідно, храм спорудили у період гетьманування І. Самойловича, а перебудовували й оздоблювали вже у часи І. Мазепа. Проте, це питання потребує подальших досліджень.

Таким чином, культурне піднесення, яке розпочалося у другій половині XVII ст. і продовжилося на початку XVIII ст. не було б можливим без щедрих добродіїв, серед яких одним з перших був гетьман Іван Самойлович. Слушно про нього свого часу зауважив дослідник В. Модзалевський: гетьман став «одним з перших провідників в наше мистецтво нових ідей».

1. *Филарет*. Историко-статистическое описание Черниговской епархии. – Чернигов, 1873. – 240 с.
2. *Модзалевський В.* Будівання церков у Лубенському Мгарському монастирі в 1682–1701 рр. // Наше минуле. – 1918. – № 3. – С. 49–80.
3. *Оглоблин І.* Гетьман І. Мазепа та його доба; 2-е доп. вид. – Нью-Йорк; К.; Львів; Париж; Торонто 2001. – 464 с.
4. *Павленко С.* Щодо 40 церков Батурина: гіпотези та реалії // Батуринська старовина. Вип. 2 (6). – Чернігів, 2011. – С. 43.
5. *Вечерський В.* Втрачені об'єкти архітектурної спадщини України. – К., 2002. – 592 с.
6. *Потружна А.* Духовні заповіді як джерело з історії благодійництва козацької старшини // Матеріали науково-практичної конференції: Культурно релігійний розвиток Гетьманщини кін. XVII – поч. XVIII ст. – Ніжин, 2006. – С. 171.
7. *Коваленко О.* Павло Полуботок як благодійник і меценат // Скарбниця української культури: Збірник наукових праць. Вип. 8. – Чернігів, 2007. – С. 102–105.
8. *Юзефович Н.* Возникновение и первоначальная история монастырей Полтавской Епархии: Густинского Свято-Троицкого, Ладинского Покровского и Лубенского Мгарского Спасо-Преображенского // Полтавские епархиальные ведомости. – 1877. – № 18. – С. 643.
9. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археографическою комиссией; [в 15-ти т.]. Т. 12. – СПб., 1884. – С. 668.
10. *Панченко В.* Світло Густині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/svitlo-gustini.html>.
11. *Вечерський В.* Глухівська старовина // Пам'ятки України: історія та культура. – 1994. – № –6. – С. 57–62.
12. *Луцко В.* Церковна топографія Глухова XVII–XVIII ст. // Сіверщина в історії України: Збірник наукових праць. Вип. 2. – К.–Глухів, 2009. – С. 90–96.
13. Исторический очерк Пустынно-Рыхловского монастыря. – Одесса, 1903. – С. 24.
14. Картины церковной жизни Черниговской епархии из IX-вековой ее истории. – К., 1911. – С. 66.
15. *Вечерський В.* Втрачені святині. – К., 2004. – 176 с.
16. Материалы для истории монастырей Полтавской епархии в XVII и XVIII столетиях // Полтавские епархиальные ведомости. – 1891. – № 23. – Часть неофициальная. – С. 912–913.

17. Астряб М. Лубенский Мгарский Свято-Преображенский монастырь // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. Вып. 13. – Полтава, 1915. – С. 33–82.
18. Говденко М. Дві споруди зодчого Йоганна Баптиста // З історії української реставрації. – К., 1996. – С. 244–251.
19. Логвин Г. По Україні: стародавні мистецькі пам'ятки. – К., 1968. – 464 с.
20. Вечерський В. Українські монастирі. – К., 2008. – 400 с.
21. Грановський Д. Полтавская епархия в ее прошлом и настоящем. – Полтава, 1901. – С. 159.
22. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археографической комиссией; [в 15-ти т.]. Т. 11. – СПб., 1884. – С. 213.
23. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археографической комиссией; [в 15-ти т.]. Т. 12. – СПб., 1884. – С. 680.
24. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археографической комиссией; [в 15-ти т.]. Т. 13. – СПб., 1884. – С. 740.
25. Коваленко В. Дослідження Церкви Живоначальної Трійці в Батурині у 2008 р. / В. Коваленко, В. Мезенцев, Ю. Ситий // Археологічні дослідження в Україні 2008 року. – К., 2009. – С. 114–116.

Soldatova K. Patronage activity of hetman Ivan Samoilovych

In the article we consider the contribution of hetman I. Samoilovich to the development of churches building on the Left Bank. In the study we highlight the further fate of the hetman's buildings.

Key words: benefactor, charity, church, monastery.

Солдатова К. Меценатская деятельность гетмана Ивана Самойловича

В статье исследуется вклад гетмана И. Самойловича в развитие церковного строительства на Левобережье. Рассматривается дальнейшая судьба строений гетмана.

Ключевые слова: меценат, благотворительность, церковь, монастырь.

Надійшло до редакції: 22.09.2017 р.

УДК 930:22:008(477)Мазепа

Дмитро Гордієнко

ПОСТАТЬ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ В НАУКОВО-ПУБЛІЦИСТИЧНІЙ СПАДЩИНІ ВОЛОДИМИРА СІЧИНСЬКОГО

У статті аналізується мазепіана українського емігрантського науковця В. Січинського.

Постать Мазепи проходить через творчість дослідника починаючи з кінця 1930-х років, коли українські вчені емігранти актуалізували дослідження життя і діяльності гетьмана І. Мазепи. Постать гетьмана науковець присвятив близько 30 друкованих праць. За темами вони поділяються на: 1) І. Мазепа – меценат; 2) І. Мазепа в мистецтві; 3) І. Мазепа в українській історії та культурі та 4) ювілейні публікації. Підсумовуючи, можна стверджувати, що ці наукові праці В. Січинського зберігають своє евристичне значення і на сьогодні.

Ключові слова: І. Мазепа, В. Січинський, наукові праці.

Постать гетьмана Івана Мазепи – одного з найвизначніших українських політичних діячів, поруч з іменами Симона Петлюри та Степана Бандери є чітким вододілом

БАТУРИНЬСЬКА СТАРОВИНА

Збірник наукових праць

Випуск 6 (10)

2017

Редагування: С.Ю. Зозуля
Макетування, верстка: Л.І. Явська
Відповідальний за випуск: Л.Г. Кіяшко

Результати досліджень з історії, археології, етнології, краєзнавства, мистецтвознавства, пам'яткознавства, літературознавства, філології, історико-культурної спадщини, етнографії та інших галузей знань, пов'язаних з історією, культурою та суспільством України та її регіонами, є предметом дослідження. Збірник публікує результати досліджень, виконаних вченими, які працюють в Україні та за її межами. Збірник публікує результати досліджень, виконаних вченими, які працюють в Україні та за її межами. Збірник публікує результати досліджень, виконаних вченими, які працюють в Україні та за її межами.

Україна, м. Київ, вул. Тарасівська, 74
тел. +380-462-48437, e-mail: baturni.capital@ukr.net

www.baturni-capital.gov.ua

Батуринська

Б 28 старовина : зб. наук. пр. / Н.Б. Реброва (гол. ред.), О.Б. Коваленко (заст. гол. ред.), Л.Г. Кіяшко (відп. секр.) [та ін.] ; Нац. істор.-культ. заповідник «Гетьманська столиця», Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка, Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПСК. Вип. 6 (10). – Ніжин : ПП Лисенко М.М., 2017. – 192 с.

У шостому випуску збірки наукових праць «Батуринська старовина», присвяченому 340-й річниці об'єднання України під владою гетьмана І. Самойловича, увійшли наукові праці вітчизняних і зарубіжних фахівців, частково оприлюднені під час проведення XIV Батуринських читань.

Видання розраховане як на істориків, археологів, музеєзнавців, мистецтвознавців, пам'яткознавців, учителів, краєзнавців, так і на широкий загал читачів – усіх, хто цікавиться старожитностями означеного регіону, історією і культурою України в цілому.

УДК 94(477.51)